

POSTANOWIENIE

18 grudnia 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Agnieszka Piotrowska

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 18 grudnia 2023 r. w Warszawie
zażalenia K.G.

na wyrok Sądu Okręgowego w Siedlcach

z 31 maja 2023 r., V Ca 435/22,

w sprawie z powództwa K.G.

przeciwko Skarbowi Państwa reprezentowanemu przez Komendanta Powiatowego
Policji w Sokołowie Podlaskim, Ministrowi Aktywów Państwowych

o zapłatę kwoty 16.182,03 zł,

**oddala zażalenie, pozostawiając rozstrzygnięcie o kosztach
postępowania zażaleniowego sądowi, który wyda orzeczenie
kończące postępowanie w sprawie.**

[SOP]

(r.g.)

UZASADNIENIE

(A.D.)

Wyrokiem z 1 lutego 2022 r. wydanym w postępowaniu uproszczonym
(I C 510/20 upr) Sąd Rejonowy w Sokołowie Podlaskim zasądził od pozwanego
Skarbu Państwa reprezentowanego przez Ministra Aktywów Państwowych na rzecz

powoda K. G. kwotę 16 182,03 zł z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 7 listopada 2018 r. do dnia zapłaty oraz koszty postępowania. Po rozpoznaniu apelacji strony pozwanej, Sąd Okręgowy w Siedlcach wyrokiem z 31 maja 2023 r. zmienił to orzeczenie w ten sposób, że uchylił je, zniósł postępowanie poczynając od 4 stycznia 2022 r i sprawę przekazał Sądowi Rejonowemu w Sokołowie Podlaskim do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach procesu za drugą instancję, ze względu na stwierdzenie nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji wywołanego niewłaściwą reprezentacją pozwanego Skarbu Państwa, co prowadziło do pozbawienia strony pozwanej możliwości obrony przysługujących jej praw.

W zażaleniu na to postanowienie, wniesionym na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c., powód zarzucając naruszenie art. 367 § 3 k.p.c., art. 386 § 2 k.p.c. oraz art. 67 § 2 k.p.c., wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu w Siedlcach do ponownego rozpoznania

Sąd Najwyższy zważył co następuje:

Sprawa, ze względu na wartość jej przedmiotu, została rozpoznana w postępowaniu uproszczonym (art. 505¹ k.p.c.), a zatem prawidłowo sąd drugiej instancji, rozpoznając apelację, orzekł w składzie jednoosobowym, co oznacza nietrafność zarzutu żalącego dotyczącego naruszenia art. 367 § 3 k.p.c., nieznajdującego zastosowania wobec regulacji zawartej w dacie orzekania w art. 505¹⁰ k.p.c. Nie zasługuje także na uwzględnienie sformułowany w odpowiedzi pozwanego na zażalenie zarzut niedopuszczalności zażalenia. Pozwany przeoczył bowiem, że sformułowany w orzecznictwie Sądu Najwyższego pogląd o niedopuszczalności zażalenia w postępowaniu uproszczonym odnosi się do sytuacji, w której zarzuty zażalenia opierają się na naruszeniu art. 386 § 4 k.p.c. i motywowany jest różnicą między apelacją pełną i apelacją ograniczoną (zob. postanowienia Sądu Najwyższego z 26 lutego 2015 r., III CZ 7/15, OSNC 2015, Nr 6, poz. 79; z 17 kwietnia 2015 r., III CZ 15/15, OSNC-ZD 2016, Nr 3, poz. 56; z 23 marca 2017 r., V CZ 9/17; z 15 grudnia 2017 r., III CZ 48/17 oraz z 19 grudnia 2019 r., V CZ 90/19). W tej sprawie natomiast chodzi o inną

przesłankę uzasadniającą wydanie orzeczenia kasatoryjnego w postaci nieważności postępowania przed Sądem pierwszej instancji (art. 386 § 2 k.p.c.), którą sąd odwoławczy ma obowiązek badać i uwzględniać z urzędu.

Przy rozpoznaniu przewidzianego w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. zażalenia na kasatoryjne orzeczenie sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy ocenia jedynie, czy wystąpiła wskazana w tym orzeczeniu przesłanka jego wydania, objęta art. 386 § 2 lub art. 386 § 4 k.p.c. i do tej tylko kwestii ogranicza swoją kontrolę, oceniając zasadność zarzutów podniesionych w zażaleniu. W uzasadnieniu wyroku z 31 maja 2023 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach umotywował uchylenie orzeczenia pierwszoinstancyjnego oraz zniesienie postępowania za okres od 4 stycznia 2022 r., wystąpieniem jego nieważności z przyczyn uregulowanych w art. 379 pkt 2 i 5 k.p.c., polegających na tym, że pozwany Skarb Państwa był reprezentowany przez niewłaściwą *statio fisci*, a mianowicie przez Ministra Aktywów Państwowych (dalej MAP), zamiast przez Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji (dalej: MSWiA), co pozbawiło, zdaniem Sądu drugiej instancji, pozwany Skarb Państwa możliwości obrony jego praw.

Odnosząc się do tak zakreślonej podstawy uchylenia wyroku Sądu pierwszej instancji oraz zarzutów zażalenia powoda kwestionujących ich trafność, należy w pierwszym rzędzie podnieść, że powód K. G. wskazał w pozwie jako pozwanego Skarb Państwa reprezentowany przez Komendanta Powiatowego Policji w Sokołowie Podlaskim, natomiast drugą jednostkę organizacyjną Skarbu Państwa, czyli MAP do udziału w sprawie wezwał Sąd Rejonowy postanowieniem z 23 listopada 2021 r. (k.85 akt). Ta jednostka organizacyjna Skarbu Państwa od początku podnosiła brak związku między roszczeniem powoda a zakresem działania i kompetencji MAP (k.94-96 akt). Sąd Rejonowy uznał mimo to, że jest ona właściwą *statio fisci* i od niej zasądził na rzecz powoda dochodzone roszczenie, co pozwany Skarb Państwa zakwestionował w apelacjach złożonych przez obie jednostki organizacyjne, które podniosły także zarzut nieważności postępowania z przyczyn wskazanych w art. 379 pkt 1 i art. 379 pkt 2 k.p.c.. Jak to już wyżej podniesiono, Sąd drugiej instancji bierze z urzędu pod uwagę nieważność postępowania pierwszoinstancyjnego, a konsekwencją stwierdzenia tej kardynalnej

wady postępowania prowadzącego do wydania orzeczenia zaskarżonego apelacją jest wydanie rozstrzygnięcia, o którym mowa w art. 386 § 2 k.p.c.

Skarb Państwa jest szczególną osobą prawną, czerpiącą osobowość prawną bezpośrednio z Konstytucji i Kodeksu cywilnego (art. 33 k.c.), nie podlegającą wpisowi w jakimkolwiek rejestrze oraz nie mającą statutu i odrębnych organów. W obrocie cywilnoprawnym Skarb Państwa działa i jest reprezentowany przez różne, działające w ramach jego struktury, jednostki organizacyjne, nie posiadające osobowości prawnej, wymienione w ustawie lub przez te, z których działalnością wiąże się określony stosunek prawny (*stationes fisci*), co nie zmienia ogólnej zasady, że stroną postępowania jest zawsze Skarb Państwa. W orzecznictwie Sądu Najwyższego i nauce ugruntowany jest pogląd, że w sytuacji w której powód, pozywając prawidłowo Skarb Państwa, wadliwie określa państwową jednostkę organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie, a w sprawie powinna występować inna państwowa jednostka organizacyjna, uzupełnienie braku w zakresie prawidłowego określenia strony pozwanej powinno nastąpić nie w trybie wezwania do wzięcia udziału w sprawie (art. 194 § 3 k.p.c.), ale w płaszczyźnie właściwej reprezentacji (art. 67 § 2 k.p.c.), przy czym sąd powinien z urzędu czuwać nad tym, aby Skarb Państwa był w postępowaniu sądowym reprezentowany w sposób prawidłowy (zob. wyroki Sądu Najwyższego z 11 stycznia 1974 r., II CR 685/73, OSNC 1975, nr 1, poz. 10; z 14 kwietnia 1999 r., III CKN 1239/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 191; z 22 lutego 2001 r., III CKN 295/00; z 28 marca 2017 r., II CSK 320/16 i z 29 listopada 2017 r., II CSK 145/17, a także postanowienia Sądu Najwyższego z 15 lipca 1983 r., IV PZ 24/83, OSPiKA 1984, nr 11, poz. 237 i z 21 maja 2020 r., I CZ 4/20). Sąd orzekający powinien zwolnić od udziału w postępowaniu błędnie oznaczoną jednostkę organizacyjną Skarbu Państwa i zapewnić w nim udział jednostki właściwej, tj. takiej, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie. Skarb Państwa reprezentowany przez *statio fisci*, od której zasądzone roszczenie, może zaskarżyć wyrok, zarzucając wadliwą reprezentację pozwanego, mogąca stanowić przyczynę nieważności objętą art. 379 pkt 5 k.p.c. Nie ma zaś podstaw do przyjęcia w takiej sytuacji nieważności postępowania w oparciu o art. 379 pkt 2 k.p.c. Przesłanka z art. 379 pkt 5 k.p.c. zachodzi, jeżeli korzystny dla powoda

wyrok przeciwko Skarbowi Państwa został wydany w sprawie, w której Skarb Państwa nie był reprezentowany przez właściwe *statio fisci* – lecz przez inne, nie prowadzące działalności, z którą wiązało się dochodzone roszczenie ani nie posiadające wiedzy o przedmiocie sprawy. W takim przypadku można przyjąć, że Skarb Państwa był pozbawiony możliwości obrony swoich spraw w rozumieniu art. 379 pkt 5 k.p.c., skoro jego właściwy reprezentant – dysponujący informacjami i dokumentami istotnymi dla rozstrzygnięcia sprawy – w niej nie uczestniczył.

W tej sytuacji orzeczono, jak w sentencji (art.394¹ § 3 w zw. z art. 398¹⁴ k.p.c.).

(r.g.)